

LOUTKÁŘ

JOSTEIN GAARDER

/ Přeložila
Jarka
Vrbová

PESTRÁ
RADA

plus

Loutkář

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.nakladatelstvius.cz
www.albatrosmedia.cz

Jostein Gaarder
Loutkář – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2017

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS MEDIA a.s.

LOUTKĀR

PESTRÁ
ŘADA
SOUDOBÉ
PRÓZY

/ Svazek 21

JOSTEIN GAARDER

LOUTKĀR

/ Přeložila Jarka Vrbová

plus

GOTLAND, KVĚTEN 2013

Drahá Agnes. Slíbil jsem ti napsat. Pamatuješ? Anebo jsem se měl alespoň pokusit.

Jsem teď na ostrově v Baltském moři, přede mnou na stole leží laptop. Vpravo od něj jsem si připravil velkou krabici od doutníků. Obsahuje všechno, co potřebuji, abych podpořil svou paměť.

Hotelový pokoj je tak velký, že mohu vstát ze židle, na které sedím, udělat devět kroků tam a devět zpět po borovicových prknech a rozmyslet si, jak začít své vyprávění. Stačí odsunout sedací soupravu a pak mohu střídavě procházet mezi křehkým teakovým odkládacím stolkem, hranou stolu a dvěma červenými křesly a stejně úzkým průchodem mezi stolem a červenou pohovkou.

Dostal jsem rohový pokoj a mám výhled do dvou stran. Z jednoho okna vidím směrem na sever dlážděnou ulici ve starém hanzovním městě a z druhého se na západ dívám přes Almedalen k moři. Je teplo a obě okna jsou dokořán.

Půl hodiny jsem stál u severního okna a pozoroval chodce na ulici pode mnou, většinou byli v letních šatech či šortkách a volných halenách s krátkými rukávy. Přijeli turisté na Svatodušní svátky. Mnozí ve dvojicích, někteří se drží za ruce, jiní se pohybují ve velkých hlučných skupinách.

Rád bych vyvrátil mýtus o tom, že mladí dělají větší rámus než lidé mého věku. Jakmile se lidé středního věku ocitnou v houfu a kupříkladu mají trochu špičku, jsou stejně hluční jako teenageři, anebo lépe řečeno stejně lidští: *Podívej se tamhle! Slyšíš mě? Nemáme se skvěle? Ze své lidské přirozenosti nikdy nevyrosteme. Rosteme s ní. A ona roste s námi.*

Líbí se mi perspektiva výhledu na ulici půldruhého patra pode mnou, je to tak blízko, že jsem blízko i chodcům. Dokonce až ke mně dosáhnou i některé vůně, protože i lidé jsou cítit, zvláště v úzkých uličkách za letního bezvětrí. Sem tam někdo kráčí se zapálenou cigaretou v ruce a cigaretový kouř se mi dere do nosu. Zároveň jsem ale dostatečně vysoko nad ulicí, takže oběti mé pozornosti zpravidla nevzhlednou a nespatří mě, stojím zpola skrytý za modrou záclonou, která občas zavlaje oknem, když se jí zmocní závan větru.

Požívám privilegia, jež mi skýtá půldruhého poschodí nad ulicí: Pozoruji, aniž jsem pozorován.

Sleduji plachetnice daleko na stříbřité vodní hladině, právě mírný vánek z tohoto okna občas pohne záclonou ve druhém okně do ulice.

Během poslední půl hodiny jsem si všiml tří bílých plachet. Je třpytivý den a kromě občasných závanů větru je úplně bezvětrí. Ne zrovna ideální počasí na plachtění.

Nejsou jen Svatodušní svátky. Je i 17. května, a tedy náš státní svátek. Připadá mi trochu smutné, že trávím svátek jakoby v tajnosti mezi cizími. Nikdo mi negratuluje a nikdo mi nezanotuje k narozeninám.

Neslyšel jsem ani naši hymnu. Neviděl jsem ani jednu norskou vlajku, ale všiml jsem si, že na hotelové posteli je háčkovaný přehoz v bílé barvě jako náš Glittertind pokrytý věčným ledem.

Čili: červená pohovka, bílý přehoz a modré záclony. To stačí jako připomínka norských barev.

Zároveň ti dávám na vědomí, Agnes, že od chvíle, kdy jsme se potkali v Arendalu, uběhl právě měsíc.

Několik hodin nato ses pozdravila s Pellem. A padli jste si do oka.

Předtím jsme se viděli jen jednou, necelý rok předtím, pár dní před Vánoci 2011. A právě na pozadí onoho prvního setkání se pokusím ti všechno objasnit. Požádala jsi mě o vysvětlení, proč jsem se choval, jak jsem se choval. Pokusím se ti odpovědět, jak nejlépe dovedu. Kromě toho mám dojem, že je na čase, abych ti na oplátku také položil otázku:

Znemožnil jsem se, ale ty jsi mě přesto zadržela, když jsem chtěl odejít. Je to pro mě záhada a nejde mi z hlavy. Toho odpoledne jsem nepřekvapil jen já. Myslím, že všichni, kdo seděli kolem stolu, by s tím souhlasili. A mnozí si jistě pomysleli: Proč jsi mě zadržela? Proč jsi mě nenechala zamířit ke dveřím?

Kde mám ale začít?

Mohl bych postupovat chronologicky a popsat své dětství a mládí v Hallingdal, aby sis udělala představu, proč jsem dnes takový, jaký jsem. Anebo bych mohl začít úplně obráceně: Mohl bych začít s několika pozoruhodnými pří-

hodami, jež jsem zažil tady na ostrově dnes odpoledne – i ty se musí objevit v mém vyprávění –, a nechat ubíhat asociční proud pozpátku k našemu setkání v Arendalu před měsícem, pak sledovat nitky až k tomu převratnému odpoledni o necelý rok dříve, k jednomu z pro tebe nejtěžších dnů, Agnes, a dál až k pohřbu Erika Lundina krátce po začátku nového tisíciletí. Takové náznaky retrospektivy by mohly nakonec vyústit v líčení několika zkušeností, jež jsem získal jako kluk a jež by možná pomohly k troše pochopení z tvé strany, nemluvě o odpuštění po upřímném doznání.

Jak pochopit běh našeho života nejsnáze? Tím, že si ho promítneme od začátku, anebo když vyjdeme z dnešního dne, který máme samozřejmě nejčerstvěji v paměti, a vybavujeme si životaběh pozpátku? Nevýhodou této metody je, že v lidském životě přece neexistují nevyhnutelné příčinné souvislosti. Nelze ukončovat pozpátku, tedy od důsledků k příčině, poněvadž jsme průběžně byli neustále stavěni před jistá osudová rozhodnutí.

Není možné vysvětlit, proč je člověk takový, jaký je. Mnozí se o to pokusili, ale nedošli dál, než že pod svou lidskostí udělali tlustou čáru.

Stál jsem zase u okna. Tři plachetnice se v bezvětří nepohnuly ani o píd'. Já vím, že je to bizarní analogie, ale přiměly mě vybavit si nás tři: mě, tebe – a Pelleho, byl také s námi.

Je to trapné, ale z paměti se mi vynořila stará píseň z nedělní školy: *Má loďka je malá a oceán tak velký...*

A docházím k rozhodnutí: Své vyprávění otevřu uprostřed. Začnu vyprávět od chvíle, kdy jsem se na pohřbu Erika Lundina setkal s tvým bratrancem. Odtud potáhnu nitky, jež vedou k našemu prvnímu setkání o deset let později. Náklad, který jsem nabral v dětství v Hallingdalú a vláčím ho celý život s sebou, musí počkat.

Oznamujeme, že nás v klidu a míru opustil
můj milovaný Erik, náš drahý otec a tchán,
naš milý děd a praděd

Erik Lundin

narozen 14. března 1913
zemřel v Oslu dnes, 28. srpna 2001

Ingeborg
manželka

Jon-Petter a Lise
Marianne a Sverre
Liv-Berit a Truls
syn a dcery s manželi

Sigrid, Ylva, Fredrik, Tuva, Joakim a Mia
vnoučata

pravnoučata a ostatní příbuzní

Smuteční obřad se koná v kostele ve Vestre Aker
ve středu 5. září ve 14 hodin.

Všichni, kdo Erika doprovodí na poslední cestě,
budou vítáni na společném rozloučení
ve sborové místnosti místní fary.

ERIK

To odpoledne začátkem září 2001 nás Erika Lundina doprovázelo na poslední cestě hodně. Mimo jiné i tvůj bratranec Truls, Agnes, a právě proto začínám své vyprávění tady. Po deseti letech se s jeho rodinou, s Liv-Berit a se dvěma dcerami, potkám znovu. Tam jsem tě viděl poprvé.

Kostel ve Vestre Aker byl plný lidí a k hrobu jsme všichni kráčeli v početných hloučkích. Slunce si pohrávalo v listech stromů, ale zároveň i bodalo do očí a pro některé z nás to byla vítaná příležitost nasadit si tmavé brýle. V uších nám ještě zněl sborový zpěv, majestátní trubková sóla a omamné tóny varhan.

Po uložení do hrobu jsme se vrátili ke kostelu a k faře. Na to, že byl podzim, bylo nezvyklé teplo, možná dvacet stupňů. Slunce ale zmizelo za mrakem a od fjordu a z nížiny vál čerstvý vítr.

Na pohřbu navštíveném tolika lidmi jsem snadno mohl zůstat nenápadný, osamoceně jsem se loudal pod korunami stromů a s nikým z pozůstalých jsem nekonverzoval. Užší rodina má dost co dělat sama se sebou a se svými nejbližšími. Jak by si někdo mohl všimnout, že tu je někdo úplně sám a bez jakéhokoli vztahu ke komukoli ze smutečních hostů, dokonce ani k nebožtíkovi?

Některé z účastníků jsem znal, jeden, můj bývalý žák, na mne kývl, ale nebyli jsme spolu v dobrých vztazích, a tak jsem na něj nemusel brát zřetel. Ještě jsem si všiml vysokého tmavého muže, s nímž jsem se při několika příležitostech setkal, ale o něj mi nešlo. Byl zvláštní a nedalo se s ním počítat. Vzpomněl jsem si, že se mi o něm kdysi zdálo. Mával kolem sebe kosou.

Na prostranství před kostelem se lidé objímali a mávali na sebe, někteří se ale teprve představovali a zdravili. Nejstarší účastníky vždycky někdo dovedl k zaparkovaným autům, jedno po druhém startovalo a pomalu sjíždělo z návrší od kostela, kde ještě zůstávaly skupiny lidí v černém.

Rozhodl jsem se, že zůstanu a účastním se vzpomínkového posezení. V oznámení přece stálo, že „všichni, kteří doprovodí Erika na poslední cestě, jsou vítáni na společném rozloučení“. Bylo mi jasné, že společensky bude ta událost pro mne náročná, ale ani mne nenapadlo, že bych od svého úmyslu upustil.

V kostele jsem se posadil hodně dopředu a k prostřední uličce, samozřejmě vpravo. Tak jsem dobře viděl na pastora, který zahájil pobožnost tím, že pozdravil podáním ruky čtyři pokolení rodiny Lundinových, nejdřív vdovu Ingeborg a pak děti mezi čtyřiceti a padesáti, všechny doprovázené manželskými partnery. Přítomna byla i vnoučata a pravnoučata.

Snažil jsem se uhodnout, která z dcer je Marianne a která Liv-Berit. Poznal jsem jen to, že Marianne je nejstarší, ale rychle jsem konstatoval, že mezi oběma sestrami je vel-

ký věkový rozdíl, a tak bylo rozhodnutí jasné. Liv-Berit bylo něco málo přes čtyřicet a její sestra Marianne mohla být mého věku, tedy kolem padesáti. Nejstarší syn Jon-Petter seděl těsně u své ženy Lise, nebylo těžké uhodnout, že to je profesorova snacha, protože Jon-Petter, Marianne a Liv-Berit byli světlolvasí, Lise tmavovlasá. Marianne jsem přiřadil ke Sverremu, se kterým se držela za ruku. Později jsem usoudil, že Liv-Berit nejspíš podává kapesník její muž Truls.

Pak ti mladí. Trvalo mi déle, než jsem je identifikoval, ale než jsme vyšli před kostel, měl jsem přehled i o nich. Fotky Ylvy a Joakima jsem si našel na internetu. Kdybych hledal dnes, našel bych jistě všechny na Facebooku a Instagramu. Ale oznámení mi poskytlo užitečný přehled o věkové posloupnosti. Proto nebyl neřešitelný úkol zařadit i Sigrid, Fredrika, Tuvu a Miu. Nejstarší vnučka Sigrid, něco ke třiceti, jistě byla ta, která seděla s asi tříletým chlapečkem na klíně vedle muže, jistě otcem dítěte, a asi patnáctileté děvče musela být Mia, nejmladší vnučka, protože druhý nejmladší byl Joakim. O pár let starší než Joakim byla Tuva, mladá dáma, u níž nemohlo dojít k záměně za teenagera.

Pastor skončil s podáváním ruky u nich. Ale kdo z těch dalších mladých byli sourozenci, bratrance a sestřenice? V tomto bodu mi úmrtní oznámení nepomohlo, a tak jsem záhadu zatím nechal uležet. Nezabýval jsem se ani spekulacemi, kdo jsou rodiče vnučat. Na smuteční hostině se jistě dozvím víc.

V oznámení, které jsem měl v náprsní kapse, nebyla pravnoučata zmíněna jmenovitě, ale jako „pravnoučata a ostatní příbuzní“. Nemohl jsem tedy vědět, kolik mladých mělo

vlastní děti, a tudíž kolik pravnoučat starý profesor měl. Mohlo být jedno anebo víc. V mnoha jazycích by se to poznalo naprosto zřetelně, ale v norštině nepoznáme rozdíl mezi neutrem v singuláru a neutrem v plurálu, když má slovo jen jednu slabiku. Pořád jsem nevěděl, kdo z případných sourozenců, švagrů a švagrových, synovců a neteří z norské a švédské strany je na pohřbu, poněvadž se schovávali pod kolektivním označením „ostatní příbuzní“. Napadlo mne nicméně, kolik člověk může vyčíst z úmrtního oznámení. A už během pastorova proslovu se některé díry zaplnily: Jak jsem předpokládal, čtyřletého synka měla s sebou Sigrid, jmenoval se Morten, ale Sigrid a Thomas měli i roční dceru Miriam, nejmladší výhonek rodinného stromu.

Pastor vykreslil dojemný portrét švédského stipendisty, který přišel na podzim roku 1946 do Osla, aby dokončil doktorát o eddické poezii a severských mýtech v rozsáhlých studiích Magnuse Olsena. Tady se seznámil s Ingeborg a založil rodinu, nejdřív jako stipendista, pak jako lektor a docent na univerzitě, kde působil jako profesor staroseverské filologie. Tuto stránku Erikova života jsem zde zastupoval já. Na případnou otázku bych rodině sdělil, že jsem sedával v jeho posluchárně, ale že jsme po mnoho let udržovali i neformální kontakty a posléze jsme se stali tím, co bych nemohl nazvat jinak než důvěrnými přáteli. Teď už od té doby, co jsem ho viděl naposledy, uplynulo mnoho let.

Snažil jsem se nevstoupit do společenské místnosti sboru jako jeden z prvních, ale ani mezi posledními. Když jsme však vcházeli dovnitř, ten vysoký tmavý muž mě obdařil

udiveným pohledem a já okamžitě uhnul očima a ustoupil o krok stranou. Za trest jsem nakonec přece jen vstoupil jako jeden z posledních.

Když jsem přišel ze šatny, většina účastníků už seděla u stolků a vzadu se někdo hekticky snažil prostříť pro poslední příchozí. Pamatuji si, že jsem se trochu bezradně zastavil uprostřed, Tuva vstala, šla mne přivítat a zeptala se, zda se mám kde posadit. Dnes si už nevzpomínám, co jsem odpověděl, ani jak mne vodili po sále, ale skončilo to tím, že mi našli volnou židli u mladých. V čelech stolu seděly Tuva a Mia. Dále šikmo proti mně Ylva, z jedné strany měla Fredrika a z druhé Joakima, což byli, jak se ukázalo, její bratřenci, oba mladší než ona, ale ne o mnoho. Fredrik byl z nich nejstarší a já brzy pochopil, že studuje právo a že Joakim chodí do třetího ročníku střední školy na Fagerborgu. Byli to Sigridini bratři a dva synové Jona-Pettera a Lise. Vpravo ode mne seděla Liv-Berit a tvůj bratranec Truls, jehož dobře znáš, a proto nepotřebuje další představování. Rychle jsem přišel na to, že jsou to rodiče Tuvy a Mii, s nimiž jsi vyrůstala od dětství. Hned jsem si všiml, že tvůj bratranec má na pravé polovině čela starou jizvu. Byla tak nápadná, že jsem v duchu uvažoval, co se mu asi mohlo stát. Ten příběh jsi mi o deset let později vyprávěla.

Samozřejmě chápu, že se tu zmiňuji o příliš mnoha lidech, než aby ses v nich vyznala. Ale věz, že se všemi se setkáš znovu. Během let po pohřbu Erika Lundina jsem se znovu setkal s většinou profesorových dětí i vnoučat za nových okolností, ne však se všemi najednou jako na tom-

to pohřbu, ale jednotlivě. První kapitolu ber jako úvodní představení rodiny Lundinovy. Proč a jak jsem se s nimi poté viděl, ponechám zatím stranou. Nemusím ti povědět všechno najednou. Ostatně by to ani nebylo možné.

Nijak bezmezně rozsáhlá tahle galerie ani není. A kdoví: Od Trulse ta jména už možná znáš? Jen krátce je zopakuj: Erik Lundin měl tři děti, Jona-Pettera kolem pětapadesáti, Marianne o trochu mladší a Liv-Berit kolem čtyřiceti. Pořadí podle věku vyplývá i z úmrtního oznámení, jak jsem už psal. Jon-Petter a Lise mají dceru Sigrid a syny Fredrika a Joakima, z nichž zvláště o Sigrid se ještě několikrát zmíním. Marianne a Sverre mají dceru Ylvu, bylo jí tehdy kolem pětadvaceti a tito tři budou hrát v mém vyprávění ústřední roli. Víc není třeba říkat. Manžel Liv-Berit je tedy tvůj bratranec, jak jsi mi svěřila, vyrůstali jste spolu od dětství. Jeho žena se stala tvou přítelkyní a jejich dcery Tuvu a Miu znáš od narození. Tehdy na pohřbu bylo Tuvě podle mého odhadu asi dvacet let a Mie patnáct, ale o tom máš jistě lepší přehled než já.

Přelétl jsem pohledem sešlost a odhadl jsem, že je nás kolem stovky. Nikdy mě nenapadlo a také jsem to neměl v úmyslu, že bych se na pohřebním posezení dostal tak blízko nejbližším pozůstalým. Představoval jsem si sám sebe v poněkud méně významné roli u stolu vzadu v sále s ostatními jednotlivci – s kolegy a známými Erika Lundina – s nějakou neteří či synovcem bez partnerů. Situace, do níž jsem se dostal, se mi nikterak nezamlouvala. Dala se do mě zima a udělalo se mi nevolno.

Přestože byli všichni kolem stolu v černém, jinak nic v jejich rodině nenaznačovalo, že jsou to viktoriánští pietisté. Na sobě měli elegantní vypasované šaty a šik obleky z nejlepších látek. Dámy nešetřily na líčidlech, na rtěnkách ani na laku na nehty, v uších a na zápěstích se jim blyštělo zlato a drahé kameny a Ylva, jak jsem si všiml hned poprvé, měla na krku safírově modrý přívěsek, skoro jako třetí oko, protože mělo stejnou barvu a téměř stejný tvar jako její oči. Z míry mne vyváděly i všechny ty vůně kolem stolu, směsice různých parfémů, kolínských a vod po holení. Takové smyslové dojmy jsem vnímal zvláště citlivě, jelikož žiji sám. U mne doma v Gaupefaret není cítit v koupelně a v kuchyni nikdo než já.

Sousední stůl obsadil zbytek nejbližší rodiny. Sigrid, Thomas a malý Morten seděli s rodiči mladé maminky, s Jonem-Petterem a Lise, a dědeček držel na klíně dítě. V čele kralovala především Ingeborg, krásná stará dáma se stříbrnými vlasy. Vedle ní Marianne a Sverre, rodiče Ylvy, v celé široké rodině jediného jedináčka.

Když jsem viděl Marianne a Sverreho tak zblízka, náhle jsem měl pocit *déjà vu*. Neznám je odněkud? Muselo by to být už hodně dávno. Sverre měl v levém ušním lalůčku červený kamínek, to by mne mohlo přivést na stopu, protože ta rudá tečka mi něco připomínala, už jsem ji někdy viděl, a když jsem se přes stůl podíval na Ylvu, jako by se mi vybavila vzpomínka na její matku v mladých letech. Kromě toho jsem zaregistroval, že Sverre mluví nápadným jihonorským dialektem a jako by mě to nijak nepřekvapilo. Ale třeba jen tak fantazírují, pomyslel jsem si. Ve svém zralém věku jsem se už setkal s mnoha lidmi.

U stolu seděl ještě další pár, žena a muž, ve stejném věku jako profesorovy děti, tedy mezi čtyřiceti a padesáti. Mluví-li švédsky, lépe řečeno gotlandským nářečím, poznal jsem to podle charakteristických dvojhlásek.

*

Sigrid na konci velkého rodinného stolu vstala a cinkla lžičkou do šálku od kávy. Téměř nikdo si toho nevšiml, protože v sále to šumělo a hučelo. Sigrid si odkašlala a zazvonila na sklenici s nožkou, tentokrát mnohem rozhodněji, a jala se hlasitě a zřetelně promlouvat ke shromážděným.

Drahá rodino! Drazí přátelé a kolegové Erika Lundina, drazí bývalí studenti...

Znovu mi přeběhl mráz po zádech, vrátila se nevolnost a napadlo mě, že tohle možná skončí špatně. Sigrid pokračovala:

Jmenuji se Sigrid a jsem Erikova nejstarší vnučka, dcera Jona-Pettera, který sedí po mé pravici. Je nejstarší Erikův potomek a momentálně drží na klíně zástupce nejmladší generace, ten se jmenuje Morten. *Ne, to ne, Mortene! Hezky zůstaň sedět u dědečka...* Rodina by tímto ráda poděkovala všem, kdo dnes vyprovázeli Erika na poslední cestě, a jsme vděčni i za to, že se nás tu sešlo tolik. Doufali jsme, že vás přijde hodně, ale nečekali jsme, že *tak* hodně. Ale přesto tu jeden chybí... dědeček by měl z každého z vás radost!

Ozvalo se několik vzlyků, ale Sigrid se nenechala vyrušit:

Za chvíli se bude podávat pohoštění, najíme se společně a pokusíme se spolu víc seznámit. Postupně bude pří-

ležitost i něco říci, ale dejte mi laskavě napřed znamení, protože jak asi víte, mám na starosti organizaci dnešního odpoledne. Na Erikově rozloučení nesmí chybět ani kulturní vložka, to bychom si neodpustili. Ale nejdřív dostanete sušenou šunku se smetanou, míchaná vejčička, bramborový salát, křehký chléb, pivo a minerálku. Nevíme jistě, jestli se to v tomto domě smí, ale nachystali jsme i sklenku něčeho ostřejšího pro vás, kteří ji zvládnete a kteří už na to máte věk...

Sigrid se podívala na náš stůl a zastavila se pohledem u patnáctileté Mii, ale pak si všimla mne, cizího. Pokračovala:

Je to opravdu smutné, že nám dědeček odešel, ale já vám teď něco povím: Slíbila jsem mu, že vás tu pozdravím všechny dohromady a každého zvlášť. Věděl, že brzy zemře, a měl přání, aby některé z vnoučat bylo *toastmaster*, jak tomu říkal, a když jsem s ním mluvila naposledy, vzhlédl ke mně a řekl švédsky: *Rád bych, abys toastmasterem byla ty*. Přikývla jsem, byla jsem nejstarší, a v rodině jsme to už domluvili. Pak dodal: *Pozdrav všechny. Nezapomeň ode mne všechny mé přátele a známé naposledy pozdravovat*.

Dědeček žil v Norsku padesát pět let. A tehdy jsem ho poprvé slyšela mluvit švédsky. Přikývla jsem, možná jsem si utřela slzu. Pak dodal: *A musíte zpívat! Musí to být oslava. Skutečná hostina, Sigrid. Opravdová staroseverská pohřební hostina! Slíbíš mi to?*

A s těmi slovy, jeho vlastními, vás vítáme na vzpomínkovém setkání za Erika Lundina. Zůstaňte tak dlouho, jak můžete a máte chuť. Sál máme k dispozici až do pozdního večera.

Na stole se objevil bohatý tác se sušeným masem a všichni kromě Mii si z lahví nalili do sklenic pivo. Bylo teplé, ale dvě lahve minerálky nám vyměnili za pivo a to bylo ledové, a sálem procházel mladý muž a naléval zájemcům akvavit. Na stole nebyly prostřeny likérové skleničky, ale mladík měl v ruce malou tašku s plastovými pohárky a rozhlížel se po hostech, kdo by chtěl nalít. Jak je u nás zvykem, akvavit se nabízel mimo oficiální pohoštění. U našeho stolu s díky odmítla jen Ylva.

Liv-Berit se usmála a řekla mi: Sigrid nám dala úkol. Máme se pokusit navzájem se víc seznámit.

Představila sebe a svého muže, tedy tvého bratrance Trul-se, své dvě dcery, neteř Ylvu a synovce Fredrika a Joakima. O každém ještě připojila pár slov, a tak jsem se dozvěděl, že Fredrik studuje práva a že Joakim bude za rok maturovat. Tuva studovala operní zpěv a Ylva dokončila magisterské studium religionistiky. Poslední informace mne rozrušila do stejné míry, do jaké vyvede z míry hypochondra, když se dozví, že sedí u stolu s lékařem, ale já jen kývnutím projevil rezervovaný zájem a předstíral jsem, že až do této chvíle mi jména spolustolovníků ani jejich spojitost se zesnulým nic neříkají. Usadili mě sem jako posledního přišedšího, protože jinde nebylo místo. Nemohl jsem přece tušit, že jsem skončil mezi členy profesorovy nejbližší rodiny.

Všichni mě pochopitelně pozorovali. Když je Liv-Berit několika slovy představovala, přesouval jsem pohled z jednoho na druhého. Ostatní se mezi sebou znali.

A vy? zeptala se Liv-Berit nakonec a hřejivě a vstřícně se usmála.

Jsem Jakop, řekl jsem. Nebo jsem mohl říct Jakop Jacobsen. Jak já to komické jméno nenávidím!

Nikdo sice nechtěl slyšet mé příjmení, ale nikdo ze mě ani nespouštěl oči. Liv-Berit se zeptala znovu: A jak jste znal tatínka?

Pověděl jsem jim, že jsem byl v sedmdesátých letech Erikův student, připojil jsem pochvalná slova o jeho přednáškách a doplnil je několika anekdotami z akademického prostředí. Všichni se ale na mě dál dívali, a tak jsem musel pokračovat: Ještě dlouho po dokončení severských studií jsem s ním udržoval kontakty a víceméně pravidelně jsme se scházeli a mluvili spolu o starém germánském náboženství, taková neformální kolokvia, jichž jsem si přirozeně velice vážil...

Ylva mě přerušila. Byla to krásná mladá žena s živým a citlivě reagujícím výrazem. Zeptala se: *germánské* náboženství? O něm toho mnoho nevíme. Víme něco od Tacita a zůstala nám pojmenování dnů v týdnu, ale to je tak všechno...

Vypadalo to, že náš hovor nabere směr hnidopišské odbornosti, to nebylo možné přehlédnout. Původně jsem si představoval, že budu u stolu jediný odborník. Kde jsem vzal tu představu, netuším. Ale na to, abych se zvedl a odešel, bylo příliš brzy, anebo příliš pozdě.

Tvůj dědeček byl ze staré školy, řekl jsem. Neboli jak se zmínil pastor, převzal teorie Magnuse Olsena asi tak, jako Magnus Olsen převzal o půl století dříve názory Sophuse Buggeho.

Ylva pokývla. Vyložil jsem si to jako svého druhu souhlas a snad mě tím i vybízela, abych pokračoval.

Všichni kolem stolu mi pozorně naslouchali.

Tak jsem pokračoval: Snažil jsem se zaměřit Erikovu pozornost na velký objev George Dumézila. V návaznosti na jeho výzkum jsem ho chtěl upozornit na indoevropskou perspektivu, míním tím indoevropský panteon jako odraz tří tříd neboli stavů ve společnosti. Dumézil viděl paralelu mezi Ódinem a bohem Týrem – jako nejvyššími bohy – ti odpovídají védským božstvům Varunovi a Mitrovi. Náš bůh války Tór s kladivem je analogický s védským bohem blesku Indrou vyzbrojeným *vajrou*, trojzubcem. A konečně bozi vánové, tedy Njord, Frey a Freya, kteří měli na starosti hospodářské funkce, jsou analogií k védským božstvům-dvojitým Ašvinům. Takové paralely nachází Dumézil všude v indoevropském prostředí, ve starém íránském náboženství, u Řeků, u Římanů a Germánů...

Ylva nasadila zamyšlený, téměř nasupený výraz a připomněla mi v tu chvíli Renée Zellwegerovou ve filmu, který jsem nedávno viděl v kině Saga. Přitom před několika vteřinami se usmívala od ucha k uchu. Pokývla a zábleskem v oku odsouhlasila mé názory na dědečkovu historickou retrospektivu. Nicméně namítla:

Dumézil nám zanechal řadu podkladů k výzkumu dějin náboženství. Dnes se ale považuje za starou školu. Nebyl to vlastně ani náboženský badatel. Byl to filolog, jazykovědec...

Souhlasně jsem pokývl.

Stejně jako Erik Lundin a Magnus Olsen, řekl jsem. Protože právě jste naznačila, že filologie může být jedním ze zdrojů, jak získat poznatky o náboženské historii. Tam, kde chybí psané prameny a ani archeologie nemá čím pomoci, o krok vpřed nás může posunout srovnávací jazykověda. A váš dě-

deček Erik a já jsme mnoho let měli obapolný prospěch ze společných rozhovorů. Ještě dlouho poté, co jsem se sám stal profesorem na střední škole, jsme se scházeli, třeba jen přes oběd, a mnoho let jsem ho navštěvoval v jeho pracovně na univerzitě, kde jsme četli staroseverské texty očima Dumézila. Občas jsme i několikrát obešli jezero Sogsvann a obklopeni přírodou mluvili dál. Trochu se stydím, že jsem zůstal učit na gymnáziu a nepostoupil jsem výš v akademické kariéře, ale v hloubi duše jsem veškerou snahu o vědeckou kariéru zanechal. V té době jsme se s vaším dědečkem spíše pro radost začali učit sanskrt. Četli jsme Rgvédu a mnohokrát jsme se skláněli nad trojjazyčným vydáním *Bhagavadgíty*. Staroseverština a védština jsou dvě strany stejné mince nebo přinejmenším dvě větve stejného stromu, každá větev sice rostla zvlášť, ale na společném stromě.

Pomyslel jsem si, že to stačí. Ylvina tvář byla jako otevřená kniha, pokývla, i když možná očekávala pokračování. V tu chvíli jsem ještě nevěděl, že Lundin byl nejen její dědeček, ale i odborný školitel.

Řekla: Použil jste výraz „germánská náboženství“. Mohl byste mi podrobněji říct, o čem jste mluvili? Dědeček se nikdy o Dumézilovi nezmínil. Mluvili jsme o Magnusu Olse-
novi a třeba i o přednáškách Anne Holtmarkové zaměřených na *Vědminu píseň* a o jejích poznámkách k pověstem od P. A. Muncha včetně odkazů k jejich francouzskému guruovi, o němž jste mluvil.

Hosté kolem stolu začali ztrácet trpělivost a přestali poslouchat. Fredrik a Joakim už se bavili se sestřenicí Miou. Jistě došli k názoru, že tenhle bývalý student, jemuž nabíd-

li poslední volné místo u rodinného stolu, začal okupovat nepřiměřeně mnoho prostoru.

Já se ale napřímil, podíval jsem se na Ylva a pokračoval jsem:

Mluvili jsme o Ódinovi. Měl jsem v úmyslu napsat doktorskou práci o Ódinovi z germánské, možná i indoevropské perspektivy. Mnohé nasvědčuje tomu, že Ódin – nebo Wodan či Wotan – má celogermánský charakter jako runy a také je stejně starý.

Aha, řekla. Ódin je zajímavá postava, rozhodně na Severu, ale myslím i z hlediska historického, a ještě hodně se o něm může přemýšlet a psát. Proč jste to vzdali?

Odpověděl jsem: Dumézil umístil naše germánské božstvo do stejné kategorie jako védské božstvo Varuna. Poukázal i na etymologickou shodu mezi Varunou a řeckým bohem Uranem.

Ylva pokývla: To je známé, ale pravděpodobně vykonstruované.

Nenechal jsem se zastavit. Pokračoval jsem: A Varunu s Uranem spojují Ódinovy runy.

Ylva se rozesmála: Já vím. A to je blbost. Doufám, že mi prominete hindskou metaforu: Občas není na škodu rozlišovat mezi výkalem a skořicí.

Dolila si trochu piva a odvrátila pohled k ostatním u stolu a srdečně, ale poněkud přezíravě se znovu zasmála.

Liv-Berit si určitě všimla, že mě to mrzí. Co si může myslet o studentovi, který se objevil po třiceti letech na pohřbu svého profesora? Nevím, jestli ti o tom něco řekla. Ale pak se na mě podívala smířlivým pohledem a zvesela prohlási-

la: Ylva měla vždycky svou hlavu. A často se kvůli svým názorům dostávala do sporu s učiteli.

Ylva dělala, že poznámku přeslechla. Dál se smála.

Role učitele středního věku, kterého přitlačila ke zdi mladá studentka, se mi nelíbila. Situaci mi nijak neulehčilo ani vědomí, že v diskusi byla koneckonců vyrovnaným partnerem. Ale zachoval jsem dekorum. Abych netěkal pohledem, ale ani se nemusel své oponentce dívat do očí, zadíval jsem se na safírově modrý přívěsek. To třetí oko bylo však stejně jízlivé jako druhá dvě, a já se cítil ještě víc pokořen. Napadlo mě, že je to jistě Ódinovo oko, to, které vložil do Mímiho studny.

Varuna a bůh run Ódin! Něco tak idiotského! Té teorii jsem sám nikdy moc nevěřil. Od doby, kdy jsem byl studentem gymnázia a půjčil jsem si od profesora norštiny překlad Dumézilova *Les dieux des Germains*, uběhlo téměř čtyřicet let. Už tehdy mi bylo nápadné, že ten Francouz svými etymologickými výklady popustil uzdu fantazie trochu příliš.

Napadlo mě staré známé: „Kdybys býval radši mlčel!“

Kdybych býval mlčel, mohl bych před ní dál vypadat jako dobrý lingvista.

Takto vím jen já, že ve skutečnosti dobrý lingvista opravdu jsem, a zvláště pokud jde o indoevropskou etymologii. Hledání původu slov bylo moje hobby už od mladých let. Dumézil a jeho výklad mýtů mě zajímal jen krátce v sedmdesátých letech. Měl jsem samozřejmě vědět, že od té doby nabralo studium religionistiky zcela nový kurz. Připadal jsem si jako Ibsenův stárnoucí stavitel Solness a Ylva byla v roli mladé nebojácné slečny Wangelové.

Zastesklo se mi po panu Skrindovi. Ty ses s ním setkala,

Agnes. Peder Ellingsen Skrindo by se nikdy nenechal vyhodit ze sedla mladou vědkyní, která používá tři oči, i kdyby to jedno nakrásně patřilo samotnému Ódinovi. Pelle má hbitý jazyk a jistě by Ylvu i mě pohotově usadil indoevropskými paralelami. Ale nebyl tam, a proto mi nemohl pomoci.

Drahý pan Skrindo byl můj nejlepší přítel, pokud ne přímo jediný, ale k příležitostem, jako byla tato, jsem ho nikdy nemohl přizvat. Na to byl příliš nezkontrolovatelný. Asi by se nedokázal chovat slušně. Neměl jsem tedy jinou volbu než se spoléhat na sebe, a pokud se k tomu naskytne příležitost, pokusit se o malý protiútok.

Sigrid cinkla o skleničku a já si všiml, že Tuva, která seděla v čele stolu po mé levici, využila chvíle a vytáhla toaletní zrcátko a nápadně rudou rtěnku.

Sigrid přehlédla celou společnost, pak utkvěla pohledem na Ingeborg a řekla: Babičko, ty jsi byla dědečkovi v životě oporou. Dědeček tě miloval. Myslím, že tě viděl jako inkarnaci všeho norského a věnoval ti celý život. My, kteří jsme vám byli nablízku, víme, že ti říkal dvěma jmény. Vedle tvého občanského jména Ingeborg používal i druhé, mazlivé. Říkal ti Veslemøy podle jména postavy z poemy Arneho Garborga *Divoženka*. Občas tě pohládl po vlasech – nebo na tebe jen myslel, pokud jsi nebyla nablízku – a zarecitoval:

*Pod čelem jasnějším než jitro
dvě oči jak tůňky tě vidí,
náleží bytosti, jejíž nitro
umí číst v duších lidí.*

Tuvo, zaspívej nám kousek, prosím tě!

Tuva vystoupila na pódium v sále a zaspívala tři písně z Garborgovy *Divoženky* zhudebněné Edvardem Griegem. Začala s „Veslemøy“, již Sigrid citovala, pokračovala veselejší „Borůvkovou písní“ a „Tancem kůzlat“. Zpívala vřele a působivě.

Po umělecké vložce se mluvilo kolem stolu o všem možném. Fredrik a Joakim probírali s Liv-Berit a Trulsem politiku. Měl jsem z debaty dojem, že jde o utkání modré s červenou. Trochu učitelsky jsem s Ylvou probíral *Divoženku* a pozdější navazující cyklus *V říši Hel*, kde se Veslemøy znovu objevuje.

Hlavní hrdinka má vizionářské schopnosti, vidí nadpřirozené tvory, divoženky a jejich příbuzné huldry a v pokračování se ocitne v říši mrtvých. Zmínil jsem se, že slova *huldra* a *Hel*, tedy pojmenování bohyní, jež tam vládnu, a pojmenování říše mrtvých, pocházejí ze staroseverského *hylja* a z indoevropského kořene s významem *skrývat, ukrývat*.

Ylva špicovala uši a já mluvil nejen k ní, byla to součást mého protiútoky. Obracel jsem se stále na Tuvu, ale dobře jsem si uvědomoval, že na mne přes stůl upřeně hledí tři safírově modré oči.

Ylva mávla na muže s akvavitem. Oba jsme dostali další plnou sklenku. První už v nás nenávratně zmizela. Zpracovala na mé paměti jako vitaminová injekce.

Tuva dychtivě naslouchala a teď se chystala vložit do hovoru i Ylva. Nebyla nepřátelská, jen trochu kousavá. Snad nám nechcete namluvit, že naše severské huldry existovaly i ve starém védském světě?

Rozesmála se a já s ní, ale díval jsem se dál na Tuvu.

Řekl jsem: Není to vyloučené. Indoevropský kořen *kel- najdeme v latinském slově *celare* ve významu ukrývat něco anebo něco držet v nevědomosti, odtud také pochází anglické *conceal* příbuzné s *cellar*, sklep, a německé *Keller* ve stejném významu. Ze stejného indoevropského kořene pocházejí germánská slova jako staroseverské *holl*, norské a anglické *hall* a německé *Halle*. Stejný kořen najdeme ve slovech *okultní* či *okultismus*, takže opět souvislost s něčím tajným, tajeným nebo skrytým a prostřednictvím řeckého slovesa *kalúptein* – skrýt nebo schovat – se dostaneme ke stejnému významu i ve slově *apokalypsa*, odkrytí nebo zjevení.

Po posledních slovech jsem obrátil oči na Ylvu, protože jsme se vlastně vrátili k nábožensko-historickému základu. Opět nasadila ten téměř nasupený výraz Renée Zellwegerové, přestože tu grimasu okamžitě, jakmile jsem se na ni podíval, změnila. Pravila: Ale v řecké nebo indické oblasti asi těžko najdete nějaké mytické ženské postavy etymologicky spřízněné s *huldrou*, že?

Otázka byla zapeklitá a já nenašel hned vhodnou odpověď. Musel jsem se zamyslet a na chvíli jsem intenzivně vzpomínal na Pelleho. Takové věci uměl domyslet lépe než já. Nikdy nepotřeboval sklenku, aby si vzpomněl na nějaký detail, možná proto, napadlo mě teď – že je abstinent. Vtom jako by byl v téhle místnosti při mně a stihl mi pošeptat:

Ale ano! řekl jsem. Řecká horská víla *Kalypso* je vlastně etymologicky příbuzná s *huldrou*. Její jméno znamená schovat, skrýt nebo ukrýt a jeho původ sahá hluboko ke stejnému indoevropskému kořenu jako *huldra*.

Ylva zvedla skleničku a přiložila si ji k ústům. Obrátila ji do sebe a já musel pak rytířsky udělat totéž. Nemohlo být ani řeči o nějakém přípitku, teď jsme si byli kvit.

Ylva žertovně volala kolem stolu: Tenhle člověk je buď velice učený – anebo je to veliký podvodník.

Tehdy ještě neexistovaly chytré telefony. Dnes by mladá dáma vůbec tápat nemusela. O faktických věcech se už nemusíme dohadovat. Když se někde na horách kvůli něčemu přeme, nemusíme čekat celý týden na vysvětlení. Googlujeme. V naší době nemusí odborné neshody trvat déle než pár vteřin.

Sigrid opět cinkla o skleničku a teď vytáhla zrcátko Ylva: Drahá rodino a přátelé. Erik žil celý život se severským světónázorem, s onou ožehavou rovnováhou moci, jež kdysi panovala mezi bohy a trolly, ásy a obry. Abychom si to připomněli, vyslechneme ještě jeden kulturní příspěvek, pak ale může pronést pozdrav a neformálně promluvit kdokoli z vás. Prosím, milá sestřenice Ylvo. Ty ses nabídla, že nám předneseš celou monumentální eddickou *Vědminu píseň*, a my se nemůžeme dočkat.

Ylva vystoupila na pódium. Nejdříve podala krátký úvod o básni, kterou umístila do konce doby vikinské, kdy se už se vši vážností uplatňoval křesťanský vliv a všude nechával své zřetelné stopy. Pro skutečně neinformované vysvětlila, že *Vědmina píseň* je věštba a vznikla na objednávku samotného Ódina, přestože byla apokalyptická. Jakmile Ylva vyslovila „apokalyptická“, vrhla na mě postranní pohled a vzdorovitě se usmála.

Jak jsem vzhlížel k dramatickému předvedení pradávného světa – ta složitost intrik, zánik světa a vznik nového, jehož „pole bez osetí úrodu dají“ –, Ylvin hlas s vědminým mi splynul v jeden do vyšší jednoty.

Byl jsem unesen. Úplně paralyzován.

*Slyšte mě, všechny
svaté rody,
první i poslední,
potomci Heimdalla!
Chceš na mně, vládce,
věrně bych řekla
prastaré zvěsti,
jež v paměti mám...
V úsvitu věků
jen Ymi vládl,
nebylo moře
ni mohutných vln,
nebyla země,
ni nahoře nebe,
jen pustá, bez trávy
zela propast*

Po bouřlivém potlesku se Ylva vrátila ke stolu. Fredrik a Joakim ji objali, a dokonce i já prohlásil: Fantastické!

Mladá dáma nadaná dramatickým talentem do sebe obrátila další akvavit, já jsem tentokrát odmítl. Ylva už nepotřebovala, aby někdo obhajoval její čest. I tentokrát se zdálo, že vyprázdnila skleničku jediným lokem, a já ucítil, že

Liv-Berit mě dloubla do boku, skoro důvěrně: Teď víte, co je Ylva zač. Truls seděl v zákrytu vedle své ženy. Jeho výraz obličejem jsem proto nezahlédl.

V pozadí jsem viděl a slyšel hovor mezi Marianne, Ylvinou matkou a švagrovou Lise: Je skvělá! A ta báseň je tak strhující!

Je úplně... psychedelická, vydechla Marianne.

V okamžiku, kdy vyslovila „psychedelická“, vrhla pohled směrem ke mně, ale bleskově ho zase vrátila ke svému stolu. Nepovažoval jsem to za nic významného, spíše za náhodu.

V tu chvíli se odehrála nejpřekvapivější věc celého odpoledne. Sedělo nás kolem stolu osm, ale Ylva se obrátila na mne a zeptala se: Co jste tomu říkal?

Fantastický přednes, řekl jsem.

Díky, ale já myslela báseň. Spatřujete ve *Vědmině písni* něco staroseverského, pragermánského, nebo dokonce indoevropského?

Myslím, že jsem se po očku podíval na Liv-Berit. Mohu se odvážit její neteř vyzvat na souboj? Zvedla oči v sloup a já si to interpretoval jako varování, ale řekl jsem:

Vidím klasickou indoevropskou kosmogonii, dualistické pojetí skutečnosti téměř íránského kalibru a apokalypsu, jež se samozřejmě zabarvila v závislosti na severském základu. K tomu může přistoupit i troška křesťanského vlivu, nejspíš z křesťanské eschatologie, v tom máš určitě pravdu. Ale obr Ymi stojí u vzniku světa ve třetím verši básně a jeho jméno je zřejmě totožné se jménem védského boha Jama a íránského Jima. Není to také fascinující? Mluvíme

možná o několika roztroušených zbytcích prastarých mytických představ, jež nakonec musí pocházet od Indoevropanů, kteří žili před pěti či šesti tisíci lety, pravděpodobně na stepích severně od Černého a Kaspického moře. Totéž se týká řady úporně se držících domácích původních slov, třeba toho, které najdeme ve jménu mého mentora a tvého dědečka: *Erik* je příbuzný s keltským označením pro krále, **rix*, s latinským *rex* a sanskrtským *raja*, a koneckonců i se jménem Švédska – *Sverige*. To vše pochází z indoevropského kořene **reg-* jako v norském slově *riktig*, jakož i v německém *richtig* nebo ve výpůjčkách *rektor* a *korektní*!

Netušil jsem, co si Ylva myslí, ale dívala se mi do očí a prohodila jednu ze svých velice dobře mířených replik:

Takže taky *erekce*? Nebo co?

Neodpověděl jsem. Přitom jsem klidně mohl, ale podezíral jsem ji, že mě vodí za nos, a tak jsem řekl jen: Pozor!

Zdálo se, že skleničku úplně vyprázdnila, ale něco v ní ještě zbylo a poslední kapky mi teď chrstla do tváře. Otřásl jsem se, ale neměl jsem sílu vstát a odejít. Vstala ona a odešla od stolu.

Bratřenci se rozesmáli, Ylva už znali a se mnou podle všeho neměli slitování. Ale Liv-Berit a Truls se na mě ustaraně podívali a zavrtěli hlavou.

Znovu jsem si všiml zřetelné jizvy na Trulsově čele. Liv-Berit ho představila jako mozkového specialistu a mně na chvíli bleskl hlavou absurdní nápad, jestli volba jeho profese neměla souvislost s jizvou.

Ale bylo na čase, abych šel.

Sigrid už cinkla na skleničku a vyzvala ke vzpomínkovým proslovům. Poděkoval jsem všem kolem stolu, podal jakž takž důvěryhodné vysvětlení, proč musím už jít, a společnost jsem opustil.

U východu jsem narazil na Ylvu, teď zářila jako slunce. Zastavila mě a zeptala se s pusou od ucha k uchu: Podepsal byste desetiletou záruku?

Nechápal jsem: Na co?

Na tělo a duši.

Na to jsem nikdy nepomyslel...

Mohl byste žít bez obav o své zdraví celých deset let. Ale pak by byl konec. Šmytec!

Já opravdu nevím... Ale možná bych takovou smlouvu opravdu přijal. A vy?

Náhle vypadala dotčeně. Anebo to jen hrála?

Na co se ptáte, otče Jakope?

Neptám se snad na totéž, na co jste se před chvílí ptala vy mě?

Energicky potřásla hlavou. Pak řekla:

Mně je teprve dvacet pět.

*

Kráčel jsem rychlým krokem po Kostelní ulici, mávl jsem na taxík a dojel domů do Gaupefaret.

Když jsem za sebou zabouchl, dostal jsem strach. Najednou jsem nevěděl, jestli se tam cítím dobře. Připadal jsem si stísněně. Ta tíseň byla přímo hmatatelná.

Tak já jsem utekl z pohřební hostiny a najednou jsem nevěděl, jestli doma vydržím do večera, kdy budu moci jít spát.

Tou dobou jsem si uložil, že nebudu chodit spát před jedenáctou. Ale stále častěji se stávalo, že jsem šel mnohem dřív. Často jsem si před spaním četl, to ano.

Podepsal byste záruku na deset let?

A já jí na to skočil.

Už mi nebylo dvacet. To bych samozřejmě žádnou „desetiletou záruku“ nepodepsal. Možná jsem se nenarodil pod nejšťastnější hvězdou, ale sebevražda mi nikdy nepřišla na mysl.

Musel jsem znovu ven, jako by mě páčila zem pod nohama, ale nejdřív jsem obešel byt, podíval se v koupelně do zrcadla – brzy mi bude padesát! Vrátil jsem se do pokoje, otevřel zásuvku ve vestavěné stěně a chvíli se probíral starými fotografiemi z Hallingdalů.

Delší chvíli jsem postál u police s knihami a prohlížel si hřbety starých skript a nově koupené odborné literatury jako kupříkladu komentované vydání *Vědmíny písňe* v novém překladu (z něhož nám Ylva četla) a úplně čerstvý etymologický slovník Bjorvanda a Lindemana *Naše domácí slova*. Ten stál na konci vedle reprintu starého *Etymologického slovníku norského a dánského jazyka* od Falka a Torpa.

Došel jsem si do šatní skříně v ložnici. Ve dvou koších jsem tam měl uložené krabice od doutníků, které několik posledních desítek let sbírám. Jednou jsem takovou krabici dostal. Tehdy jsem jich měl možná dvacet, teď, kdy toto píšu, jich mám přes třicet.

Prolétlo mi hlavou, že se na světě v mnoha skříních a zá-